

KULTURNA DEDIŠČINA MOJEGA KRAJA (2 uri – 18. 3., 25. 3.)

NAVODILA ZA DELO

1. Preberi spodnje besedilo, ki govori o kulturni dediščini.
2. V zvezku si izdelaj zapis o tem – prepiši snov.
3. Snov večkrat ponovi, da si jo lažje zapomniš.

Kaj je kulturna dediščina? To so človekove stvaritve in dejavnosti (gradovi, cerkve, muzeji, zgodovinska mesta, pomembne stavbe, ljudsko izročilo, šege, navade, ki se prenašajo na mlajše rodove ipd.).

Kulturna dediščina Komende

- KAPELICE IN ZNAMENJA
- DRUGE ZANIMIVE STAVBE IN KMEČKE HIŠE
- OSTANKI GRAŠČINE KRIŽ
- GLAVARJEVA BENEFICIJSKA HIŠA
- ŠMIDOVA GRAŠČINA
- CERKEV SPREOBURNJENJA SV. PAVLA NA KRIŽU
- CERKEV SV. BOŠTJANA V MOSTAH
- ŽUPNIJSKA CERKEV SV. PETRA V KOMENDI

IZBOR KAPELIC IN ZNAMENJ

KAPELICA S KIPOM SV. DRUŽINE V ŽEJAH

MARIJINA KAPELICA V SUHADOLAH

MARTANOVO (KUŽNO) ZNAMENJE
Z NIŠO NA BREGU

MARIJINO ZNAMENJE NA PODBORŠTU

DRUGE ZANIMIVE STAVBE IN KMEČKE HIŠE

GLAVARJEVA BOLNICA

Stoji na drugi strani ceste, ki vodi do komenske cerkve, in sicer se nahaja nasproti Glavarjeve knjižnice. Ljudje jo imenujejo tudi Špital. Sezidana je bila v začetku 19. stoletja iz sredstev, ki jih je zanjo, za bolnike in za zdravstveno osebje v oporoki namenil Peter Pavel Glavar. V 20. stoletju je bila podržavljena. V njej je bila nekaj časa po drugi svetovni vojni šola, danes pa je v lasti Občine Komenda. Stavba je pomembna predvsem zaradi Glavarjeve predsmrtne želje, da bi revni bolni ljudje iz komenske župnije in gospostva Lanšprež v njej dobili vso potrebno zdravstveno oskrbo in nego.

KULTURNO-PROSVETNI DOM

Odprt in blagoslovljen je bil v prvi polovici 20. stoletja. Pri zidavi doma so se s prostovoljnimi prispevki in delom izkazali tedanji komenski občani. Nad vhodnimi vrati ima napis Dom, kot ga občani tudi imenujejo. Danes je v stavbi ob kulturno-prosvetnih in drugih prireditvah, zobozdravstvene in zdravstvene ambulante ter nekaj stanovalcev tudi sedež uprave Občine Komenda.

NEMČEVA HIŠA NA KLANCU

Vas Klanec se ponaša z več starimi hišami. Nemčeva pritlična hiša je ohranila dvojce prvotnih malih oken ter leseni 'hišni' del s starim lesenim stropom.

OSTANKI GRAŠČINE KRIŽ

Grad naj bi bil postavljen v drugi polovici 16. stoletja. Po ljudskem pričevanju naj bi se grof Turn preselil na Križ s Starega gradu nad Kamnikom. Ustanovitev kriške graščine je bila za komendsko občino velik dogodek. Po izumrtju Turnov so postali lastniki gradu grofje Auspergi - Turjaški, po njih so graščino podedovali baroni Apfaltrerni, ki so ostali lastniki gradu, dokler ga med drugo svetovno vojno niso požgali partizani. V kriškem gradu so bile številne dragocene umetnine. Veliko jih je bilo uničenih v požaru., nekaj pa jih je po vojni izginilo neznano kam. Nalog za požig je izdal domačin Janko Rudolf. Ljudje naj bi se namreč bali, da bi se na gradu nastanili nemški vojaki.

GLAVARJEVA BENEFICIJSKA HIŠA

Stoji sredi vzpetine ob cesti, ki vodi iz vasi k župnijski cerkvi. Hiša je iz sredine 18. stoletja, v njej se nahaja Glavarjeva knjižnica, v sobi pred njo pa je Glavarjeva spominska soba z oljnimi portreti Petra Pavla Glavarja, njegovega očeta barona Petra Jakoba de Testaferrata, beneficiata Jožefa Petra Tomelija in novomeškega prošta Martina Jožefa Jabačina. Zunanjščino hiše krasijo Jelovškov portal z Glavarjevim grbom, tri restavrirane Jelovškove freske in spominska plošča Zveze čebelarških društev Slovenije ob 250. obletnici Glavarjevega rojstva.

ŠMIDOVA GRAŠČINA

Sedanji lastniki Šmidovi je po požaru niso uspeli obnoviti zaradi premajhnih denarnih sredstev in neuslišanih prošelj, naslovljenih na javne ustanove. Poskrbeli so za njeno najnujnejše vzdrževanje in ohranjanje. Stavba bi po obnovi lahko dala možnosti za muzejske in kulturno-umetniške dejavnosti v Komendi. Graščina je bila omenjena tudi v knjigi Slava vojvodine Kranjske avtorja Janeza Vajkarda Valvasorja.

CERKEV SPREOBRNENJA SV. PAVLA NA KRIŽU

Podružnična cerkev na Križu se prvič omenja v drugi polovici 17. stoletja. Slikar Matija Koželj je na platnu v glavnem oltarju upodobil prizor spreobrnjenja apostola Pavla. Ko je Peter Jakob Testaferrata dal podreti cerkev, je takoj začel zidati novo baročno cerkev, ki je na istem mestu zamenjala podrto cerkev. Cerkev je v 19. stoletju močno prizadel potres, katerega posledice so bile odpravljene. Leta 2004 je bila obnovljena znotraj in zunaj.

ŽUPNIJSKA CERKEV SV. PETRA V KOMENDI

Je največja kulturna znamenitost komendske župnije. Zgrajena je v baročnem stilu. Glavne umetnine v cerkvi so: baročni oltar (eden izmed najlepših v Sloveniji), prižnica, Banbinijeve slike iz prve polovice 18. stoletja in počivališče relikvij rimskega mučenca sv. Urbana pod oltarno menzo. Po načrtih arhitekta Jožeta Plečnika so obnovili in delno preuredili cerkveni trg, ki ga krasijo tudi plošče 91. dotlej zamolčanim žrtvam druge svetovne vojne iz komendske župnije. Trg krasijo še: bronasti doprsni kip Petra Pavla Glavarja, rimski kamen z delfinoma, Plečnikov spomenik žrtvam prve svetovne vojne ter svetilnik v spomin na izročitev komendskih župljanov v varstvo Kristusu Kralju. Plečnik je naredil tudi nagrobnike družine Dimic in družine Štebe.